DIAKONIAS ENKÄT TILL RIKSDAGSPARTIERNA 2023

Fem centrala frågor om biståndS- och utvecklingspolitik

Address Box 14038, 167 14 Bromma | Visit Gustavslundsvägen 18, Alviks torg, Bromma
Phone +46 8-453 69 00 | Email diakonia@diakonia.se | diakonia.se

”Diakonia is a member of the Act Alliance”

INNEHÅLL

Snabba fakta ... 3

Enkäten visar att det finns hopp ... 4

Detta är i korthet vad vi ser ... 4

Våra frågor och partiernas svar ... 7

Om en hundradel till biståndet ... 7

Fråga: Stödjer ni som parti principen om att avsätta motsvarande en procent av BNI till bistånd under hela mandatperioden? ... 7

Om biståndets kvalitet och effektivitet ... 8

Fråga: Ska svenskt bistånd utgå från de internationella principerna om ett effektivt bistånd som utgår från mottagarnas situation och behov för människor som lever i fattigdom och förtryck? ... 9

Om avräkningar i biståndsbudgeten ... 10

Fråga: Anser ditt parti att avräkningar ska ske med ökad restriktivitet? ... 11

Om finansiering av återuppbyggnad i Ukraina ... 12

Fråga: Stödjer ni som parti principen att finansiera insatser och återuppbyggnad i Ukraina utanför det ordinarie biståndet? ... 12

Om jämställdhet samt kvinnors, flickors och hbtqi+-personers mänskliga rättigheter ... 13

Fråga: Vill ditt parti att Sverige går i bräschen för jämställdhet samt att kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter och möjligheter systematiskt integreras inom alla delar av utrikespolitiken och diplomati? ... 14

SNABBA FAKTA

Stödjer principen att avsätta en procent av BNI till bistånd	●	●	●	●	●	●	●	Ej svarat på enkäten
Stödjer principerna om utvecklingseffektivitet	●	●	●	●	●	●	Ej svarat på frågan	Ej svarat på enkäten
Lovar en mer restriktiv hållning till avräkningar från biståndet	●	●	●	●	●	●	●	Ej svarat på enkäten
Stödjer att insatser i Ukraina finansieras utanför ordinarie biståndet	●	●	●	●	●	●	Ej svarat på frågan	Ej svarat på enkäten
Stödjer att Sverige tar ledarskap för jämställdhet samt att kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter och möjligheter integreras inom alla delar av utrikespolitiken.	●	●	●	●	●	●	●	Ej svarat på enkäten

ENKÄTEN VISAR ATT DET FINNS HOPP

Hoppfulla besked - som ibland står i konflikt med den konkreta politiken
Diakonia har inför Almedalen 2023 ställt frågor till riksdagens partier om inriktningen på svenskt bistånd. Det är frågor som får stor effekt i praktiken och som innebär viktiga vägval för partierna och riksdagen. Alla partier utom Sverigedemokraterna har valt att svara på enkäten. Partiernas svar ger hopp om att en mer konsekvent och effektiv biståndspolitik är möjlig, men det krävs att partierna enas över blockgränserna i riksdagen eller vid en ny regeringskonstellation.

På flera frågor är det uppenbart att partierna ger svar om en viss politik, men när politiken ska omsättas till praktik pekar den ibland tyvärr i annan riktning. Svensk utvecklings- och biståndspolitik har historiskt fått goda omdömen bland annat i OECD:s regelbundna utvärderingar. I den senaste varnar och ifrågasätter OECD den svenska regeringens nya inriktning på flera punkter.

DETTA ÄR I KORTHET VAD VI SER

Trots nedskärningar ger alla partier stöd till principen om att avsätta en procent i bistånd – utom Moderaterna
På frågan om partiet stödjer principen om att avsätta en hundradel av Sveriges inkomster i internationellt bistånd svarar alla partier ja - utom Moderaterna som svarar nej. Sverigedemokraterna har inte svarat alls.

Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet både står bakom principen om enprocentsmålet och har avsatt en procent i sina budgetmotioner. Socialdemokraterna utmärker sig genom att de kritiserar regeringen både för att minska biståndet och överge principen om en procent, samtidigt som de själva sänker biståndsnivån stegvis de kommande åren i sin egen budgetmotion.

Olika besked om tidpunkt för återgång till enprocentsnivån
Både Liberalerna och Kristdemokraterna står fast vid principen om enprocentsnivå, men kan inte definiera ett årtal för när biståndet ska nå en procent av BNI igen. Kristdemokraterna svarar att en återgång ska ske ”Så snart som möjligt”. Liberalerna skriver att de ”stödjer principen om 1 procentsmålet och arbetar för det.”

Inte heller Socialdemokraterna anger en tidpunkt för återgången, men skriver att de ”ska stegvis och skyndsamt höja anslaget för att nå en procent av BNI till biståndet igen.”

Diakonia hoppas att ordet skyndsamt innebär att Socialdemokraterna i höstens budget för 2024 slutar att sänka nivån för biståndet för kommande år och i stället planerar för en stegvis ökning

för kommande år. Då går det både enklare och snabbare att återgå till enprocentsnivån vid ett eventuellt regeringsskifte.

Moderaterna säger att "ambitionen är att biståndet inte ska behöva öka". Samtidigt vill partiet att "fler västländer ska bidra och öka sitt bistånd och att i en större grad engagera den privata sektorn (näringslivet)".

Brett stöd för internationella principer om effektivt bistånd – men politiken pekar i annan riktning

Samtliga partier som svarat på enkäten, utom Moderaterna, stödjer de internationella principerna om effektivt bistånd som utgår från mottagarnas behov och rättigheter.

Moderaterna svarar varken ja eller nej utan säger bland annat: "Biståndet ska utifrån analyser och bedömningar utgå från ett mottagarlands behov, men biståndet ska också vara kravställt." En av de parametrar som Moderaterna lyfter är mottagarlandet ska ta emot egna medborgare i händelse av utvisning från Sverige till exempel, trots att bistånd inte går till regeringar.

Att både Liberalerna och Kristdemokraterna stödjer de internationella principerna är särskilt viktigt då biståndet enligt handels- och biståndsminister Forsell ska tjäna svenska intressen, som att bidra till nya marknader för svenska företag[1] och att vara ett redskap för migrationspolitiska mål.

Diakonia utgår från att de internationella principerna får konkret genomslag när regeringen ska utforma den så kallade reformagendan.

Sverige sticker ut på grund av att flyktingmottagande finansieras med bistånd

I global statistik sticker Sverige ut genom att finansiera inhemskt flyktingmottagande med ordinarie biståndsmedel. En majoritet av de länder som ger bistånd skjuter till extra medel och redovisar ett högre bistånd i efterhand. Detta för att inte skära i pågående och planerade biståndsinsatser. Inom OECD finns det regler för vilken typ av aktiviteter inom flyktingmottagandet som biståndsmedel får användas till. 2022 använde den dåvarande svenska regeringen avsevärt mer biståndspengar än vad som är möjligt enligt OECD:s regelverk. Även den nuvarande regeringen har tagit betydligt mer från biståndet än den modell som riksdagen beslutat om tillåter, för att finansiera flyktingmottande i Sverige.

På frågan om avräkningar ska ske med ökad restriktivitet svarar Centern, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet ja. Trots att Sverige utmärker sig på ett negativt sätt bland givarländerna i sitt sätt att hantera avräkningar, vill varken Moderaterna eller Socialdemokraterna göra systemet mer restriktivt.

Många partier anser att Rysslands invasion av Ukraina lett till en exceptionell kris som kräver nya pengar utanför det ordinarie biståndet

Regeringens prioritering av biståndspengar till Ukraina sker på bekostnad av bistånd till andra delar i världen. Diakonia menar att en exceptionell kris kräver exceptionella åtgärder. På samma

[1] https://www.dn.se/sverige/bistandet-stalls-om-ukraina-blir-storsta-mottagare/

sätt som vi ger militärt stöd till Ukraina med additionella medel, bör även biståndet finansieras med nya pengar.

Liberalerna och Kristdemokraterna är överens om att additionella medel ska budgeteras till återuppbyggnaden av Ukraina. Men de båda partierna ingår i en regering som sänkt biståndet till under en procent, samtidigt som de kraftigt minskat biståndet till andra delar av världen för att prioritera Ukraina.

Miljöpartiet vill ”öka biståndsramen till 1,25 % av BNI för att kunna svara upp till de ökade behoven i världen samtidigt som vi stödjer Ukraina”. Vänsterpartiet vill ”se ett additionellt stöd till Ukraina. I en tid när fattigdomen återigen ökar i världen, demokratin och jämställdheten går tillbaka är biståndet viktigare än någonsin.”

Socialdemokraterna svarar nej på frågan.

Moderaterna väljer att svara varken ja eller nej.

Bred uppslutning bakom jämställdhet och en systematisk integrering av kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter inom alla delar i utrikespolitiken - men frågetecken kvarstår

Sverige har länge varit globalt ledande för jämställdhet och för uppfyllandet av kvinnors, flickors och hbtqi+-personers mänskliga rättigheter. Därför är det positivt att samtliga partier anser att Sverige ska fortsätta gå i bräschen för jämställdhet och för att de vill se en systematisk integrering av kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter och möjligheter inom alla delar av utrikespolitiken och diplomati.

Regeringen har aviserat att de vill driva ett “strategiskt jämställdhetsarbete” och att jämställdhet är en av regeringens utrikespolitiska prioriteringar.

Diakonia anser att det fortfarande finns frågetecken kring vad ett strategiskt jämställdhetsarbete innebär i praktiken och hur det skiljer sig från den avskaffade feministiska utrikespolitiken. Vi uppmanar regeringen att klargöra denna satsning i sin reformagenda och att ta fram en färdplan som definierar arbetet och håller ihop prioriteringarna.

VÅRA FRÅGOR OCH PARTIERNAS SVAR

Om en hundradel till biståndet

Det har gjorts stora framsteg för att bekämpa fattigdom, mödradödlighet, barnadödlighet och hunger de senaste årtiondena. Sedan pandemin har utvecklingen gått tillbaka och allt fler människor lever i hunger och fattigdom igen. Den ekonomiska kris som följt på pandemin har lett till katastrofala konsekvenser för den informella ekonomin där kvinnor är överrepresenterade. Samtidigt har det könsrelaterade våldet ökat kraftigt. Pandemin har även förvärrat den negativa demokratitrenden i världen. På många håll har demokratin tryckts tillbaka och regeringar har använt pandemin som en förevändning för att stärka sin makt och inskränka rättigheter. Krisen för världens klimat och miljö blir påtagligare och fler områden drabbas av torka och hunger. Rysslands krig mot Ukraina har lett till ökade livsmedelspriser, vilket förvärrat situationen ytterligare.

Biståndet kan bättre än något annat instrument ge stöd till förändringaktörer och demokrati- och jämställdhetsorganisationer. Biståndet kan lindra nöd och ge människor hopp. När situationen i vissa länder politiskt går bakåt, kan biståndet vara den livlina som gör att demokratirörelser kan fortsätta dokumentera övergrepp och hålla drömmen om ett bättre samhälle vid liv.

Ökad handel, svensk export och tillväxt innebär inte att demokratirörelser, kvinnorättsaktivister och människorättsorganisationer får ökat stöd.

Fråga: Stödjer ni som parti principen om att avsätta motsvarande en procent av BNI till bistånd under hela mandatperioden?

Svar:
Ja: Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.
Nej: Moderaterna.

Kristdemokraterna anser att enprocentsmålet är ”en god princip, som vi vill återuppnå”. Socialdemokraterna kommenterar att de stödjer principen om att avsätta en procent av BNI till biståndet. Men skriver: ”Dock ser vi det inte som möjligt att under denna mandatperiod nå det målet givet det ekonomiska läget. Däremot är vi tydliga med att vi står upp för enprocentsmålet och stegvis kommer öka anslaget till biståndet tills vi når dit igen.” Vänsterpartiet både ställer sig bakom enprocentsmålet och har avsatt pengar för det i sin budget. Dessutom vill Vänsterpartiet se ”ett additionellt klimatbistånd liksom ett additionellt stöd till Ukraina. I en tid när fattigdomen återigen ökar i världen, demokratin och jämställdheten går tillbaka är biståndet viktigare än någonsin. Sverige är ett rikt land som har råd att avsätta minst en procent av BNI till internationellt bistånd. Sverige har haft ett gott rykte globalt när det gäller bistånd och att skära ner biståndet ger också fel signaler till omvärlden”. Miljöpartiet vill öka biståndsnivån till 1,25 procent vilket ”ska fasas in över fem år och permanentas från 2027”.

Diakonias kommentar:

Det är ett viktigt besked att partier som representerar en klar majoritet i riksdagen står bakom principen om att avsätta en hundradel av Sveriges inkomster i internationellt bistånd. Det gäller särskilt Liberalerna och Kristdemokraterna med tanke på att regeringen både övergett principen om enprocentsmålet och sänkt biståndet. Något som kritiserats av till exempel OECD:s biståndskommittés halvtidsutvärdering[2].

Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet både stödjer principen om enprocentsnivån och planerar för den i sina budgetar.

Socialdemokraterna har varit hårda i kritiken mot regeringens nedskärningar i biståndet och att de övergett principen om enprocentsmålet. Kritiken är rättfärdig, men rimmar illa med att partiet samtidigt sänker biståndet i sin egen budgetmotion[3] med 4,5 miljarder jämfört regeringens nedskärning på 7 miljarder. 2023 avsätter Socialdemokraterna 0,92 procent till biståndet medan regeringen avsätter 0,88 procent. 2025 har Socialdemokraterna i sin budgetmotion dragit ner på biståndsandelen av till 0,86 procent medan regeringen avsätter 0,8 procent.

Socialdemokraterna jämför dagens situation med den ekonomiska krisen på nittiotalet. Men jämförelsen haltar, eftersom Sveriges finanser är goda, vi har ett finansiellt överskott och statsskulden är låg. Möjligen kan partiet stå inför en omsvängning, eftersom de i Diakonias enkät talar om en ”skyndsam återgång till 1%”.

Liberalerna, Socialdemokraterna och Kristdemokraterna har även fått följande fråga: Vilket år vill ert parti att biståndet ska uppgå till en procent av BNI igen?

Kristdemokraterna svarar att ”Så snart som möjligt”.

Liberalerna skriver att de stödjer principen om enprocentsmålet och arbetar för det. ”Det har träffats en överenskommelse om en fast summa för de närmaste åren”

Socialdemokraterna skriver att de ”kan inte i dagsläget ange ett år men vi ska stegvis och skyndsamt höja anslaget för att nå en procent av BNI till biståndet igen.”

Om biståndets kvalitet och effektivitet

Givarländer, även Sverige, använder på olika sätt biståndet för kortsiktiga syften vars främsta mål inte är att bekämpa fattigdom och förtryck i världen. Det kan vara att förhindra att flyktingar når Europa, att främja det egna landets export eller andra syften som till exempel nationell migrations- eller säkerhetspolitik. Efter decennier av samlad erfarenhet har det internationella samfundet enats om principer och åtaganden som ska effektivisera biståndet och det internationella utvecklingssamarbetet. Principer som också är grundade i forskning.

[2] https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/sweden_2023_mid_term_review_letter.pdf
[3] https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand_HA022042/

Enligt dessa principer bör fattigdomsbekämpning utgå från lokalt demokratiskt ägarskap och kännetecknas av öppenhet. Den bör vara resultatfokuserad och präglas av ett inkluderande partnerskap som innebär att regeringar ska involvera andra aktörer, däribland civilsamhället.

Vid årsskiftet 2022/23 förtydligade Sverige och de andra länderna i OECD:s biståndskommitté DAC definitionen av internationellt bistånd i migrationsfrågor. Huvudregeln är att en aktivitet inte kan redovisas som bistånd om den är förknippad med villkor om att uppnå givarens migrationspolitiska mål. Det måste finnas övergripande utvecklingsmål för insatserna för att biståndsmedel ska kunna användas. Detta är en skärpning som enligt Concord inte förenliga med Tidöavtalets mål för biståndet när det gäller migration. [4]

Givet det starka stödet till principerna för utvecklingseffektivitet är det anmärkningsvärt att vi under senare år sett flera exempel på motsatsen. Den socialdemokratiska regeringen ville villkora biståndet till en rad länder med att ländernas regeringar skulle ta emot personer som Sverige ville utvisa. Det gällde till exempel Libanon, trots att Sveriges bistånd till landet huvudsakligen utgörs av humanitärt bistånd till flyktingar från Syrien, eller Irak där biståndet inte går till staten utan till exempelvis oberoende kvinnorättsorganisationer som utmanar makthavare.

Den nya regeringen vill använda biståndet till att hjälpa svenska företag med export samt till en rad migrationspolitiska villkor, vilket framkommer i Tidöavtalet.

Fråga: Ska svenskt bistånd utgå från de internationella principerna om ett effektivt bistånd som utgår från mottagarnas situation och behov för människor som lever i fattigdom och förtryck?

Svar:
Ja: Centerpartiet, Kristdemokraterna Liberalerna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.
Nej: -

Moderaterna svarade varken ja eller nej. I Diakonias enkät före valet svarade Moderaterna ja på samma fråga. Nu svarar Moderaterna bland annat att “Biståndet ska utifrån analyser och bedömningar utgå från ett mottagarlands behov, men biståndet ska också vara kravställt. Viktiga parametrar är hur mottagarlandet kan svara upp mot MR, rättsstatens principer och att landet arbetar för att motverka korruption samt ta emot egna medborgare i händelse av utvisning från Sverige till exempel."

Miljöpartiet vill att biståndet ”ska styras av principen om effektivitet och fattigdomsbekämpning, inte villkoras mot Sveriges inrikespolitiska intressen. Biståndet ska vara lokalt förankrat, långsiktigt samt miljö- och klimatmässigt hållbart. Utvecklingssamarbete ska ske på mottagarens villkor och utifrån lokala behov och kunskaper.”

[4] https://concord.se/oecd-dac-fortydligar-granserna-mellan-bistand-och-migrationspolitik

Centern skriver att DAC:s regler ska följas. ”Det är en grundläggande princip i Centerpartiets biståndspolitik”, menar partiet.

Liberalerna skriver: ”Självklart ska biståndet utgå från mottagarnas situation och behovet för människor som lever i fattigdom och förtryck. Liberalernas ställning är att svenskt bistånd särskilt ska riktas mot att främja global demokrati och frihet, bidra till ökad jämställdhet och säkerhet för hbtqi+-personer. Ökad demokrati minskar fattigdom och förtryck.”

Diakonias kommentar:

De internationella principerna om effektivt bistånd bygger på forskning och beprövad erfarenhet och har stöd av civila samhället, näringslivet och multilaterala organ som Världsbanken och FN[5]. Samtliga partier som svarat på enkäten, utom Moderaterna, stödjer de internationella principerna om effektivt bistånd. Det är glädjande att det finns ett brett stöd för effektivt bistånd.

Moderaterna, som varken svarar ja eller nej, tycks tro att biståndet går till regeringar. Mycket lite, bara sex till åtta procent, av Sidas bistånd går till offentliga organ. Diakonia delar Moderaternas åsikt att biståndet ska ha krav kring transparens, resultat och stöd till mänskliga rättigheter. Men det är de fattiga och förtrycktas behov och prioriteringar som ska styra biståndet. Handels- och biståndsminister Forsell vill att biståndet ska tjäna svenska intressen, som att bidra till att svenska företag får nya marknader[6], och att vara ett redskap för en rad migrationspolitiska mål.

Diakonia utgår ifrån att de internationella principerna får konkret genomslag när regeringen ska utforma den så kallade reformagendan. Vi delar också analysen i OEDC-DAC:s halvtidsutvärdering[7] av svensk biståndspolitik, som dels varnar för användande av bistånd som villkor kring migration och ifrågasätter effektiviteten i att använda bistånd för att främja svensk export. ”Linking this agenda with Swedish companies has its limitations in terms of effectiveness”[8], står det bland annat i utvärderingen.

Diakonia har tidigare kritiserat Socialdemokraternas vilja att använda bistånd som ett redskap för att kunna genomföra avvisningar.

Om avräkningar i biståndsbudgeten

Flera givarländer använder och redovisar eget flyktingmottagande som bistånd. I OECD:s redovisning över biståndet 2022 var det just bistånd till givarländerna som ökade mest, hela 134 procent.[9] Biståndet till länder i Afrika minskade med 8 procent. FN:s flyktingkommissarie har varnat för att när bistånd används på hemmaplan, förvärras andra kriser och blir svårare att

[5] https://effectivecooperation.org/landing-page/effectiveness-principles
[6] https://www.dn.se/sverige/bistandet-stalls-om-ukraina-blir-storsta-mottagare/
[7]
[8] https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/sweden_2023_mid_term_review_letter.pdf
[9] https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/ODA-2022-summary.pdf

hantera i framtiden. Sverige är ett av få länder som finansierar flyktingmottagande med pengar från en planerad biståndsram.

Sverige måste leva upp till sina skyldigheter att ge människor rätt att söka asyl. Bistånd ska inte utgå från givarländers kortsiktiga behov och agendor. Systemet med avräkningar riskerar leda till att det jämförelsevis rika landet Sverige blir en av de största mottagarna av ett bistånd som är till för att bekämpa förtryck och fattigdom i världen. Det finns internationell konsensus att långsiktighet i biståndet är centralt. Systemet med avräkningar skapar ryckighet och försämrar planering och kvalitet.

Fråga: Anser ditt parti att avräkningar ska ske **med ökad restriktivitet?**

Svar:
Ja: Centern, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.
Nej: Moderaterna och Socialdemokraterna.

Kristdemokraterna anser att flyktingmottagande bör finansieras utanför den ordinarie biståndsbudgeten. I den mån avräkningar ändå görs ska det ske med restriktivitet och aviseras i god tid. Kristdemokraterna har drivit på för det tak på 8 procent som regeringen satt för avräkningar.

Socialdemokraterna hänvisar till sitt kongressbeslut 2022 som slår fast att socialdemokrater står upp för enprocentmålet. ”Vi accepterar avräkningar enligt OECD-DAC:s riktlinjer, men det ska hanteras restriktivt”.

Diakonias kommentar:

Sverige sticker ut som ett av få länder som finansierar eget flyktingmottande genom att göra avräkningar på det ordinarie planerade biståndet. En majoritet av givarländerna undviker att skära i budgetar för pågående insatser och skjuter istället till andra medel för flyktingmottagande och redovisar delar av dessa kostnader som bistånd i efterhand. 2022 tog den dåvarande svenska regeringen till och med mer än vad som kunde redovisas som bistånd enligt OECD:s regelverk. Även den nuvarande regeringen har gjort större avräkningar från biståndet än vad som är tillåtet enligt riksdagens system för att beräkna taket för avräkningar för biståndet.

Inför riksdagsvalet 2022 frågade Diakonia partiledarna om de ville att avräkningar till biståndet skulle genomföras mer restriktivt. Värt att notera är till exempel att KD:s Ebba Busch svarade att avräkningar är ”ineffektiva och riskerar att förvärra konflikter och kriser i andra delar av världen” och även nu anser KD att avräkningar ska ske med restriktivitet.

Det är också värt att notera att Socialdemokraterna då, liksom nu, svarade nej på frågan. Trots att partiets egen kongress i december 2021 antog ett nytt internationellt program som slog fast att partiet ska verka för restriktivitet i systemet med avräkningar.

Trots att antalet flyktingar från Ukraina blev färre än beräknat och regeringen har tagit närmare 2 miljarder mer från biståndet än vad som behövs, har pengarna inte återförts. Diakonia, de kristna

kyrkornas ledare och andra i civilsamhället under våren 2023 uppmanat regeringen att betala tillbaka till biståndet.

Om finansiering av återuppbyggnad i Ukraina

Det internationella biståndet ökade med nära 14 procent 2022. Men siffran är missvisande eftersom flera länder valde att bekosta det egna mottagandet av flyktingar från Ukraina med biståndspengar. Samtidigt har biståndet till Ukraina ökat dramatiskt på bekostnad av stödet till de fattigaste länderna. Till exempel minskade biståndet till afrikanska länder söder om Sahara med 8 procent under 2022.

Den ryska aggressionen mot Ukraina kräver både en storskalig humanitär insats och långsiktiga återuppbyggnadsinsatser. Världsbanken räknar med återuppbyggnadskostnader på 411 miljarder USD. Under 2022 låg det globala biståndet på cirka 170 miljarder USD, exklusive de cirka 30 miljarder USD som givarländerna behåller för eget flyktingmottagande.

Medan Ukraina fått omfattande stöd, fördjupas kriser på andra håll. Kriser som drivs av fattigdom, dålig samhällsstyrning, klimatförändringar, ojämlikhet och konflikter, men som får betydligt mindre uppmärksamhet och stöd.

Insatserna i Ukraina riskerar tränga undan viktigt bistånd till andra delar av världen. Därför behövs additionellt bistånd till Ukraina. OECD-DAC:s chef Carsten Staur är en av de som har vädjat till givarländerna att hitta annan finansiering för insatser i Ukraina.

Fråga: Stödjer ni som parti principen att finansiera insatser och återuppbyggnad i Ukraina utanför det ordinarie biståndet?

Svar:
Ja: Centerpartiet, Miljöpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna och Vänsterpartiet.
Nej: Socialdemokraterna

Moderaterna svarar varken ja eller nej.

Kristdemokraterna motiverar sitt svar med att ”det kommer att behövas resurser både från nuvarande som från andra externa källor, inte minst från EU och från frysta ryska tillgångar i form av förskotterat krigsskadestånd, vilket utreds. ”

Socialdemokraterna svarar nej, eftersom de anser att framför allt Ryssland bör finansiera återuppbyggnaden av Ukraina. Partiet ser också ”positivt på att EU utreder möjligheten att konfiskera ryska tillgångar i Europa. Återuppbyggnaden av Ukraina bör i första hand finansieras inom biståndsbudgeten, samtidigt finns det insatser som kommer att behöva finansieras utanför det ordinarie biståndet. Utöver bistånd är en viktig faktor handel och att Ukraina fasas in på den

europeiska marknaden. Samtidigt måste svenskt bistånd användas till att fortsätta bekämpa fattigdom och hungersnöd i andra delar av världen", skriver Socialdemokraterna.

Centerpartiet anser att Ukraina är ett biståndsland och att pågående humanitära insatser ska finansieras via biståndet, till skillnad från återuppbyggnaden som bör finansieras på flera olika sätt, också utanför biståndsbudgeten. Partiet skriver: "Här kan biståndsbudgeten användas som hävstång för att mobilisera mer kapital. Exempelvis kommer näringslivets investeringar och medel från EU vara viktiga för att återuppbygga och utveckla Ukraina. Centerpartiet vill se en Marshallfond för återuppbyggnaden av Ukraina."

Vänsterpartiet svarar att de vill se "ett additionellt stöd till Ukraina."

Miljöpartiet vill öka biståndsramen till 1,25 procent av BNI för att "kunna svara upp till de ökade behoven i världen samtidigt som vi stödjer Ukraina".

Diakonias kommentar:
Den nuvarande regeringen har fryst biståndet, övergett principen om en procent till biståndet och prioriterat Ukraina på bekostnad av andra länder. För många länder och regioner har det i praktiken inneburit sänkningar av biståndet med mellan 40 och 60 procent. Att göra så stora och samtidigt snabba neddragningar riskerar orsaka stor skada.

Trots att de båda regeringspartierna Kristdemokraterna och Liberalerna är positiva till att insatser i Ukraina ska finansieras med additionella medel, ser vi ingen ansats hos regeringen till en sådan finansiering. Diakonia delar OECD DAC:s analys[10] att biståndet till Ukraina tränger undan bistånd till andra delar av världen och att det är olyckligt. Diakonia uppmanar regeringspartierna att tänka om och skjuta till ytterligare medel.

OECD kritiserar även att regeringens stora och snabba förändringar i biståndet skett utan beredning och tydliga kriterier. "Om Sverige ska omprioritera i biståndsbudgeten, måste det baseras på tydliga kriterier, vara väl samordnat med andra aktörer, förbli fokuserat på fattigdom och ske utifrån ansvarsfulla exitstrategier för att begränsa att Sveriges långsiktiga investeringar och partnerskap påverkas", skriver organisationen.[11]

Det är viktiga budskap när regeringspartierna nu förhandlar om nästa års budget.

Om jämställdhet samt kvinnors, flickors och hbtqi+-personers mänskliga rättigheter

Jämställdhet samt kvinnors, flickors och hbtqi+-personers mänskliga rättigheter är både ett mål i sig och en nödvändighet för att uppnå demokrati och utrotande av fattigdom världen över.

[10] https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/sweden_2023_mid_term_review_letter.pdf
[11] https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/sweden_2023_mid_term_review_letter.pdf

Samtidigt råder en akut global backlash mot kvinnors, flickors, och hbtqi+-personers mänskliga rättigheter. FN beräknar att det kan ta uppåt 300 år att nå full jämställdhet.

Motståndet mot kvinnors, flickors och hbtqi+-personers mänskliga rättigheter är starkt och drivs bland annat av repressiva stater och av trosbaserade och konservativa aktörer. Motståndet är en del av en större global trend som ifrågasätter mänskliga rättigheter, demokrati, internationellt samarbete, och feminism. Därför är det nödvändigt att Sverige går i bräschen för jämställdhetsarbetet på alla fronter samt skapar långsiktiga allianser med likasinnade på internationell, regional och nationell nivå.

Jämställdhet och kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter behöver genomsyra alla delar i utrikespolitiken och diplomati. Det gäller alltså även säkerhetspolitiken, internationellt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd, migrations, asyl och flyktingpolitiken, handels och främjandepolitiken och klimatpolitiken. För att skapa den kompetens och transparens som krävs för att all politik ska kunna bidra till jämställdhet och kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter krävs en färdplan med mål och indikatorer, uppföljning och rapportering på strategisk nivå.

Fråga: Vill ditt parti att Sverige går i bräschen för jämställdhet samt att kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter och möjligheter systematiskt integreras inom alla delar av utrikespolitiken och diplomati?

Svar:
Ja: Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.
Nej: -

Miljöpartiet svarar att partiet vill att Sverige återinför den feministiska utrikes- och utvecklingspolitiken och att ett ökat stöd är nödvändigt för att feministiska, hbtqi+- och kvinnorättsorganisationer och rörelser ska kunna fortsätta sitt viktiga arbete. Centerpartiet noterar vikten av att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi+-rättigheter samt att aktivt stötta civilsamhällets aktörer i bredden av sitt uppdrag. Liberalerna lyfter fram att den liberala ideologin alltid varit tätt sammanlänkad med feminismen och att de fortsätter kämpa för att feminism ska finnas med i all in- och utrikespolitik. Vänsterpartiet anser att regeringens beslut att överge den feministiska utrikespolitiken är ett svek mot de som drabbas allra hårdast av de kriser som nu pågår.

Moderaterna kommenterar: “I Moderaternas politik, liksom regeringens, så finns jämställdhet, flickor och kvinnors rättigheter (SRHR, Hbtqi mm) som ett av fem prioriterade områden för svenskt bistånd. Det minskar inte, utan snarare har Moderaterna och regeringen ett ökat fokus på detta viktiga område i en tid då vi ser en oroande tillbakagång.”

Diakonias kommentar:

Det är mycket positivt att samtliga partier anser att Sverige ska gå i bräschen för jämställdhet, och att det bör ske en systematisk integrering av kvinnors, flickors och hbtqi+-personers rättigheter och möjligheter inom alla delar av utrikespolitiken och diplomati.

Regeringen har aviserat att de vill driva ett ”strategiskt jämställdhetsarbete” och att jämställdhet är en av regeringens utrikespolitiska prioriteringar. Detta samtidigt som de har dragit ned på anslagen till stora FN-organ som arbetar med jämställdhetsfrågor, såsom UN Women och UNFPA. Parallellt har stödet till Världsbanken ökat, en organisation som har mycket låga nivåer av stöd till jämställdhet. Vad regeringen lägger i begreppet ”strategiskt jämställdhetsarbete” är fortfarande oklart, liksom vad prioriteringen av jämställdhet innebär i praktiken. Det är inte heller tydligt vad det var i den feministiska utrikespolitiken som regeringen ansåg skymde arbetet för jämställdhet.

Regeringen vill göra en historisk omläggning av biståndspolitiken med fokus på resultat, effektivitet och transparens. Diakonia påminner regeringen om att alla politikområden, inte minst jämställdhet, behöver tydliga mål med indikatorer, uppföljning och rapportering för att uppnå resultat, säkerställa effektivitet och transparens. Det är därför nödvändigt att ta fram en plan för regeringens strategiska jämställdhetsarbete, som både stöttar finansiellt och vägleds av den expertis som finns bland feministiska, kvinnorätts- och hbtqi+-organisationer och rörelser världen över. Diakonia uppmanar regeringen att klargöra denna satsning i reformagendan och ta fram en färdplan som definierar arbetet och håller ihop prioriteringarna. Avsaknad av en sådan plan är varken effektiv eller transparent politik.